

Litteratur

HANS EKLUND, LOTTA LERWALL & ANNA-SARA LIND (red.), Vänbok till Sverker Scheutz — Om rätt och att undervisa rätt, Iustus, 2020, 632 s.

För mig har juristutbildningen alltid varit något av en hantverksutbildning. Det är också en av våra äldsta universitetsutbildningar, något som går igen i de ursprungliga fakulteterna, i gamla studenttraditioner och (ibland motiverade) fördomar om juriststudenter. Om juristutbildningen ses som en hantverksutbildning, så har den också under århundradena utvecklat en teoretisk bas. (Jag tror att det bara är psykologutbildningen som började med en teori och därefter la till hantverket för att nu kraftigt ifrågasätta den ursprungliga teorin — men det är en annan historia.)

Det fina med juristutbildningen och övriga akademiska yrkesutbildningar är att teori och hantverk hela tiden har hållits samman. Forskningen har berikat hantverket, och hantverket har berikat forskningen. Jag hävdar att en akademisk yrkesutbildning där forskningen inte anpassas efter hantverket är lika illa som en akademisk yrkesutbildning där hantverket inte anpassas efter forskningen.

Universitetens grundutbildningar och yrkesutövarnas fortbildning har utgjort en brygga mellan de två, och genom grundutbildningen skolas generation efter generation in i hantverket, snyggt paketerat i ett teoretiskt ramverk som sällan tillåts bli för flummigt eller för långt borta från den verksamma juristens hantverk.

I den akademiska världen mäts kvalitet ibland genom att räkna andelen disputerade lärare på en grundutbildning. Samtidigt vet alla att hantverksskickliga lärare spelar en helt avgörande roll i både grundutbildning och fortbildning. Utan dem skulle juristutbildningen inte förbereda lika väl för yrkeslivet — och utan dem skulle utbildningen bli mycket tråkigare!

När jag läser den magnifika vänboken till Sverker Scheutz "Om rätt och att undervisa rätt" inser jag att de hantverksskickliga lärarna är minst lika viktiga för sina lärarkollegor som för studenterna. Också för kollegorna skulle livet som forskare och akademisk lärare bli mycket tråkigare utan arbetskamrater som Sverker Scheutz.

Det märks inte minst på omfånget; drygt 600 fullmatade sidor. Vänboken spänner över ett enormt område, men viss tyngdpunkt läggs vid juridiska frågor som rör barn och undervisning. Alla har velat bidra — från rektorsutbildningen till Högsta domstolen. Det är omöjligt att ens nämna alla som deltagit, vilket gör min uppgift som anmälare hopplös. Istället gör jag några nedslag:

År 1906 hölls en interpellationsdebatt om Gula Faran. Jag drar ett djupt andetag för att orka läsa Carl Gustaf Spangenbergss uppsats om debatten så nära inpå hans bortgång. Men den spränglärda, spännande och underhållande texten är så levande. Rättshistoriska och konstitutionella aspekter bryts mot politisk taktik och debattupplägg. Det märks att uppsatsen skrivits av en skicklig rättsvetare med intresse för det politiska hantverket.

Marianne Dahléns bidrag om ILO:s konventioner om barnarbete och sedermera förbud mot de värsta formerna av barnarbete är ett talande exempel på bokens spännande innehåll. För mig, som var Sveriges representant när konventionen antogs, och som fortfarande har en flagga med en barnhand på arbetsrummet som minne, är det en känslomässig och innehållslig fullträff. Marianne Dahlén visar hur konventionen växte fram, vilka rättsliga problem den löser och vilka problem den skapar. Hon är välgörande kritisk, och tack vare hennes noggranna genomgång ser jag att hon har fog för mycket av sin kritik. Samtidigt vet jag (jag var ju där) att konventionen med alla sina fel och brister är den bästa möjliga, och att den hade blivit sämre om den antagits tidigare eller senare. Så hantverkaren i mig är ändå stolt men inte nöjd.

Alla som har undervisat vet att det är givande också för läraren. ”Man lär så länge man har elever”. Moa Kindström Dahlin och Marie Linton slår ett slag för undervisning som kombinerar olika rättsområden. Uppsatsen har sin upprinnelse i ett seminarium på termin 6 i Uppsala och visar tydligt hur viktigt det är att studenterna får träna med riktiga fall som grund. På köpet demonstrerar författarna hur viktigt det är att forskning tar sin utgångspunkt både i undervisningen och i en praktisk verklighet ”i sann sverkeriansk anda”.

Ytterligare ett intressant bidrag står Victoria Enkvist för när hon dissekterar figuren ordningsregler i skolan. Det är ren nöjesläsning! Smart, rappt, skarpt — och med ständig markkontakt och medkänsla med de hårt arbetande rektorerna som ska upprätthålla ordning i ett korsdrag av förväntningar. 5:5 skollagen ger för den rättsliga novisen ett intryck av att vara tämligen klar. Men om en rektor inte är medveten om att hänsyn måste tas till våra fri- och rättigheter kan ordningsregler skapas som strider mot dessa. Okunskap blir på så sätt makt, avslutar Victoria Enkvist.

En tröst för vår hårt arbetande rektor är att det finns en god sannolikhet att hen har haft Sverker Scheutz som lärare på rektorsprogrammet. Här har alla juridiska högdjur som skrivit i vänboken, och som nästan mangrant skrivit om hur mycket Sverker Scheutz har betytt för dem, något gemensamt med skolans rektorer.

I den statliga rektorsutbildningen har rektorerna fått både teoretiska insikter och hantverkskunskaper om det viktiga pedagogiska ledarskapet. Men de har också fått en grund att stå på så att de kan tillämpa den skollag som gäller. De har fått större möjligheter att klara det korsdrag av förväntningar som ställs på dem. De har fått insikt om fri- och rättigheter som behövs för att de ska kunna fullgöra de skyldigheter de har enligt samma skollag att t.ex. besluta ordningsregler. Och rektorerna tycker att rektorsutbildningen är bra. Det framgår med all önskvärd tydlighet av pedagogikprofessor Anders Arnqvists genomgång i vänboken.

Grundutbildningen, fortbildningen — både av jurister och andra — och forskningen har det gemensamt att de behöver hantverket. Den påminnelsen lever starkt efter att ha läst det breda och djupa erkännande till den hantverksskickliga läraren som vänboken till Sverker Scheutz utgör.

Anna Ekström